Przedpłata wraz z przesełką pocztową wynosi 5 zł. a. w. rocznie.

# ZWIĄZEK.

REDAKCYA i Administracya we Lwowie przy placu Maryackim l. 9.

Pismo dwutygodniowe.
Organ Związku stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych.
Wychodzi 8. i 22. każdego miesiąca w objętości arkusza.

Nr. 15. Dnia 8. Sierpnia 1882. IX. rocznik.



## O stosunkach kredytu osobistego we Lwowie.

Jeżeli jeszcze przed dziesięciu laty zwłaszcza ludzie, żyjący z pracy umysłowéj lub ręcznéj mogli się żalić u nas na brak kredytu w instytucyach publicznych, jeżeli jeszcze przed dziesięciu laty kredyt osobisty dla wielu otwarty był tylko u lichwiarzy — to obecnie wzrastająca wszędzie ilość instytucyi kredytowych, otwiérających z łatwością każdemu niemal kredyt osobisty, znacznie silniéj przeciwdziała lichwie, niż wszelkie przeciw niéj skierowane ustawy i przepisy karne. Również i w naszym kraju powstało w ostatnim lat dziesiątku tyle instytucyi kredytowych większych i mniejszych, że raczéj może uzasadnione są obawy i skargi na zbyt wielką ich ilość, niż żale na brak kredytu przystępnego, co tém więcéj zasługuje na uwagę, że trzeci rok trwająca dążność do zniżki procentowéj już prawie zrównała nas z Zachodem, a mieliśmy nawet chwile, że nasz plac pod względem procentu należał do najtańszych na kontynencie.

Lwów, jako stolica kraju naszego, oczywiście najobficiéj obdarzona jest zakładami kredytowymi. Może nie od rzeczy będzie wyliczyć je tutaj:

1. Austro-węgierski Bank, filia lwowska.
2. Galicyjska Kasa Oszczędności.
3. Zakład kredytowy dla handlu i przemysłu, filia lwowska.
4. Galicyjski Bank hipoteczny.
5. Galicyjski Bank kredytowy.
6. Zakład kredytowy włościański.
7. Ogólny zakład kredytowy włościański dla Galicyi i Bukowiny.
8. Towarzystwo zaliczkowe we Lwowie.
9. Galicyjska Kasa zaliczkowa.
10. Spółka zal. urzędników Austro-węg. Monarchii.
11. Tow. wzajemnego kredytu we Lwowie.
12. Tow. zaliczkowe urzędników pocztowych.
13. Tow. zal. urzędników i sług gal. dróg żelazn.
14. Tow. zal. urzędników i sług kolei Kar. Ludw.
15. Tow. wzajemnéj pomocy mieszczan lwowskich.
16. Towarzystwo eskontowe i zaliczk. we Lwowie.
17. Gal. Zakład kredytowy i zastawniczy.
18. Fundusz Frańciszka Józefa.

Do tego dodać należy:

19. Kasa zaliczkowa przy gal. Banku hipotecznym, która samoistnie i prawie niezawiśle od „piérwszego piętra“ (właściwy dział bankowy) kredytu udziela.

20. Lwowska filia Tow. Wzajemnego kredytu w Krakowie, jakkolwiek dla ziemian przeznaczona, lecz przez żyra i dla Lwowian nieraz przystępna.

Niemniéj wchodzą w rachunek: przyznawane przez Zakłady asekuracyjne kredyta na podstawie polic życiowych i różne bratnie pomoce i fundusze zaliczkowe przy stowarzyszeniach humanitarnych i korporacyach zawodowych.

Wobec tego poważnego pocztu instytucyi i źródeł kredytowych (mówimy o nich o ile udzielają t. z. kredytu osobistego) i wobec różnorodności przeznaczenia i kierunków tych instytucyi widzimy, że trudno wskazaćby było warstwę a nawet jednostkę społeczną, któraby w potrzebie nie znalazła w jednéj lub kilku z tych instytucyi kredytu żądanego i zniewoloną była szukać źródeł prywatnych, a tém bardziéj lichwiarskich.

Przyszła więc chwila dla nas aby się zastanowić, czy skrzętność nasza w ostatnich czasach w tym kierunku przyniosła społeczeństwu pożytek lub szkody, zwłaszcza, że i z poważnéj strony podnoszą się głosy przestrogi i obawy na nadmiar zakładów kredytowych, i ze strony bezmyślnéj części publiczności coraz częstsze dają się słyszeć skargi na t. z. „banki“.

Przedewszystkiém jednak zestawić nam wypada, ile lwowskie zakłady pieniężne ulokowały na kredyt

osobisty we Lwowie? Zestawienie okazuje według zamknięć rachunkowych z końcem r. 1881.:

*A. Wielkie zakłady.*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 1. | Austro-węgierski Bank, filia Lwowska | 1,936.416 | zł. |
| 2. | Gal. Kasa Oszcz., portfel wekslowy . | 774.867 | „ |
| 3. | Zakład kred. dla handlu i przem., filia lwowska, portfel wekslowy . . . . . | 1,481.272 | „ |
| 4. | Bank hipot., portfel weksl. we Lwowie | 2,003.977 | „ |
| 5. | Gal. Bank kredytowy, portfel weksl. . | 1,879·878 | „ |
| 6. | Zakład kred. włość., „ „ . | 17.423 | „ |
| | razem . . | 8,093.833 | „ |

*B. Instytucye, udzielające kredytu przeważnie t. z. „małym“ ludziom.*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 1. | Kasa zaliczkowa przy Banku hipot. . | 348.774 | zł. |
| 2. | Ogólny Zakł. kred. dla Galicyi i Bukowiny, zaliczki i weksle . . . . . . . | 600.089 | „ |
| 3. | Gal. Zakład kred. i zastawn. portf. weksl. | 89.082 | „ |
| 4. | Fundusz Frańciszka Józefa . . . . . | 19.625 | „ |
| | razem . . | 1,057.570 | „ |

*C. Stowarzyszenia zaliczkowe.*

| | | | |
|---|---|---|---|
| 1. | Towarzystwo zaliczkowe . . . . . . | 607.399 | „ |
| 2. | Gal. Kasa zaliczkowa . . . . . . . | 301.307 | „ |
| 3. | Spółka zal. urzędn. austro-węg. mon. . | 221.082 | „ |
| 4. | Tow. wzajemnego kredytu . . . . . | 55.284 | „ |
| 5. | „ zal. urzędników pocztowych . . . | 45.813 | „ |
| 6. | „ „ „ dróg żelaznych . | 74.080 | „ |
| 7. | „ „ „ kolei Kar. Ludw. | 101.982 | „ |
| 8. | „ Wzajemnéj pom. mieszczan lwow. | 27.021 | „ |
| 9. | „ eskontowe i zaliczk. . . . . . . . | 53.994 | „ |
| | razem . . | 1,487.962 | „ |
| | **Ogółem** . . | 10,639.365 | „ |

Jednak z udzielonych 8 milionów na weksle, przez wielkie zakłady (kategorya *A*) nie możemy wszystkiego na Lwów zaliczać, gdy Zakłady te mają w portfelach wiele weksli prowincyonalnych, szczególniéj od ziemian i żydów. Z kategoryi *B* odciągnąć należy jakąś część od weksli Ogól. Zakładu kredytowego dla Galicyi i Bukowiny, przypadającą na kupieckie, przeważnie żydowskie weksle. Natomiast co do reszty i całéj kategoryi *C* prawie wszystko na Lwów przypada.

Sądzimy jednak, że nie przecenimy cyfry, jeżeli z portfelu t. z. Banku ruskiego (Ogólny Zakład kred. dla Gal. i Buk.) 50% przypiszemy dla Lwowa, a z kategoryi *A* 70%. Pozostanie więc okrągło:

| | | |
|---|---|---|
| Z kategoryi *A* . . . . . . . . . | 5,600.000 | zł. |
| Z kategoryi *B* . . . . . . . | 800.000 | „ |
| Z kategoryi *C* . . . . . . . . | 1,400.000 | „ |
| Ogółem zaokrąglone i umniejszone | 7,500.000 | „ |

Cyfra ta, nie wydaje nam się przesadzoną, choćby nawet procent dla kategoryi *A* był za wysoki, gdyż wielkie zakłady pieniężne mieszczą nadto w rubrykach: „dłużnicy“ i „rachunki bieżące“ bardzo wiele kredytu niepokrytego, osobistego. W każdym jednak razie cyfra 7½ miliona, użyta dla kredytu osobistego we Lwowie przez Zakłady publiczne, nie jest za wysoką, jeżeli zauważymy, że nie braliśmy w rachubę pieniędzy pochodzących od krakowskiego „Wzajemnego kredytu“ i innych na wstępie wymienionych źródeł kredytowych.

P ó ł o s m a  w i ę c  m i l i o n a  z ł o t y c h w. a. użyły lwowskie Zakłady kredytowe dla kredytu osobistego w naszém mieście, półosma miliona znajduje jedyne pokrycie i gwarancyą w uczciwości i pracy naszéj.

Przypatrzmy się teraz, ilu klientów z kwoty téj korzystać może? Według ostatniego spisu ludności jest we Lwowie na 103.422 ludności, osób „samodzielnych“ t. j. samoistnie zarobkujących lub żyjących z własnego majątku i tymże rozporządzających: 15.964 czyli okrągło 16.000, ci zatém tylko mogą być klientami zakładów pieniężnych, bo tylko ci pożyczać mogą. Z owych więc 7½ miliona przypada na głowę 468 zł. długów osobistych *). Że zaś z wywodów poniższych okaże się, iż prawie każdy „pożyczający“ należy do jednego z 9 tutejszych towarzystw zaliczkowych, że w ogóle i banki mają tych samych prawie klientów, co stowarzyszenia, więc wobec liczby, okrągło 7000 osób, należących do stowarzyszeń zaliczkowych lwowskich, — wynika, iż na 16.000 osób samodzielnych korzysta najwyżéj 8000 z kredytu w zakładach publicznych lwowskich, wypada więc na głowę 936 zł. kredytu osobistego.

Cyfra ta świadczyćby mogła o dość rozwiniętym u nas ruchu przedsiębiorczym, spekulacyjnym, gdyby można mieć pewność, iż większości tego kredytu używa się na cele produkcyjne.

Historya jednak upadłości i „wyrównań“, jakotéż unifikacyi długów, czemu zbyt często praktycznie przypatrzyliśmy się, świadczy wcale inaczéj. Zbyt wiele znamy przykładów, jak u nas rzemieślnicy, kupcy, inteligencya i rentierzy korzystają z kredytu osobistego. Przedewszystkiém każdy nasz zakład pieniężny akredytuje każdego klienta zazwyczaj jak najwyżéj może. I naturalnie! Zakład pragnąłby zaspokoić wszelkie potrzeby kredytowe swego klienta, aby go mieć w zupełności u siebie. Wszakże z drugiéj strony brak wszelkiego porozumienia między Zakładami powoduje, że klient idzie tą samą drogą do drugiego, trzeciego i czwartego Zakładu, które, jak piérwszy, najwyższy możliwie kredyt mu udzielają. I stąd, gdy ktoś wart kredytu 1000 zł., zaciągnąć może długów w publicznych Zakładach 3, 4 i 5000 zł. W końcu wszystkie zakłady o tém wiedzą, lecz nasza znana indolencya, nasze „jakoś to będzie“, a nie rzadko nadzieja, że przy katastrofie ucierpią konkurencyjne tylko zakłady, jest przyczyną, że mimo to żaden zakład nie przeciwdziała temu nadużyciu kredytu.

---

*) W wywodach naszych pomijamy wszędzie długi na zastaw ruchomy i nieruchomy.

I w ten sposób faforyzuje się lekkomyślne robienie długów, płacenie starych nowymi i zaciąganie pożyczek w zakładzie A. dla zapłacenia choćby tylko procentów w Zakładzie B. Ze wzrostem wszakże nałogu lekkomyślnego robienia długu wzrasta jeszcze lekkomyślniejsza nieostrożność w ręczeniu. Ludzie się wikłają coraz więcéj wzajemnie, ruina jednego podkopuje kilku i tak uzasadnione wydają się skargi na samo już istnienie zakładów kredytowych.

Braliśmy udział w zarządzie niejednéj masy rozbiorowéj we Lwowie i znaleźliśmy, że są we Lwowie egzystencye, firmy, które nie ominęły ani jednego tutejszego Zakładu kredytowego, aby w nim nie pożyczyć, a na pozór dziwnym zbiegiem okoliczności, w rzeczy saméj zaś z przyczyny przez nas wyłuszczonéj, każdy Zakład partycypuje przy upadłości prawie z tą samą cyfrą, bo każdy dał najwięcéj, ileby mógł dać, gdyby był jedynym swego klienta bankierem.

Najzwyklejsza wszakże peregrynacya po naszych Zakładach kredytowych jest następująca:

*a)* drobny zarobkujący (krupiarze, dorożkarze, rzeźnicy, drobni rzemieślnicy i t. d.) pożyczają: w Towarzystwie zaliczkowém, Kasie zaliczkowéj, Oddziale zaliczkowym Banku hipotecznego, Towarzystwie Wzaj. kredytu a nie rzadko i w „Banku ruskim“, mieszczanie korzystają oprócz tego jeszcze z kredytu z Funduszu Frańciszka Józefa i Tow. Wzajemnéj pomocy mieszczan;

*b)* więksi rzemieślnicy, przemysłowcy i handlarze nie gardzą żadnym z powyższych siedmiu źródeł kredytowych i owszem z kilku z nich równocześnie korzystają, a nadto przybywa im kredyt w gal. Banku kredytowym i w Banku hipotecznym (oddział wekslowy), zamożniejsi lub o firmie starszéj znajdą daléj przystęp w Zakładzie kredytowym dla handlu i przemysłu, Gal. Kasie Oszczędności i Austro-węgierskim Banku;

*c)* umysłowo zarobkujący (urzędnicy, aplikanci zawodów prawniczych, adwokaci, lekarze, nauczyciele itd.), zadłużają się: w Ogólném Tow. urzędników (nadto według zawodu mają trzy specyalne: pocztowe, urzędn. kolejow. i Karola Ludw.), Tow. zal. lwowskiém, Kasie zaliczkowéj i Tow. Wzaj. kredytu; więcéj renomowani lub z lepszymi posadami nie z wielką trudnością dostają się nadto z wekslami swymi do Gal. Banku kredytowego i Banku hipotecznego.

Z zupełną więc łatwością może każdy „samodzielny“ we Lwowie zadłużyć się w 5 do 10 zakładów naszych, a wszędzie do takiéj maksymalnéj wysokości, jakby tylko w jednym zadłużył się zakładzie. Dodajmy do tego, że każdy rzemieślnik i handlarz ma długi (czasem znaczne, a nawet ponad siły) za materyały i towary, jakoteż u osób prywatnych... że każdy urzędnik ma awanse na płace, wszyscy zaś długi po sklepach i u rzemieślników a otrzymamy wcale smutny obraz ogólnego obdłużenia.

Przyczyn tego prawie groźnego stanu daleko szukać nie potrzeba, życie nad stan, nieporadność i zbyt często nierzetelność, wzajemne niszczenie się przez poręki -- oto najznaczniejsza część powodów ogólnego „zawikłania się“. Coraz częściéj jednak podnoszą się głosy, że spowodowały ruinę tę w wysokim stopniu zakłady kredytowe, które za lekko postępują przy udzielaniu kredytu i które przez żądanie poręki wikłają ludzi między sobą. Może w tém jest i trochę prawdy, lecz z drugiéj strony i publiczność, zwłaszcza nasza, zbyt pochopna do moralnego w tym względzie rozboju, wymuszająca kredyt wszelkiemi godziwymi i niegodziwymi środkami, powinna i na siebie znaczną część wziąć winy.

Nie wchodząc jednak w przyczyny złego, musimy ostatecznie przyznać, że zbytnia ilość u nas zakładów kredytowych, a szczególnie sposób robienia przez nie interesów bez oglądania się na inne zakłady, podniosła lekkomyślność w robieniu długów i ręczeniu, przyczynia się zatém do ogólnego zubożenia i upadku. Żeby tylko o tém wspomnieć, ile czasu traci kupiec i rzemieślnik, nim codziennie obniesie po bankach swoje raty i prolongaty — nim uprosi i ugości ręczycieli, nim wyżebrze lub wygwałtuje i wykłóci sobie kredyt u kierowników zakładów kredytowych!...

Przypatrzmy się teraz, w jakiém położeniu jest zazwyczaj wdowa, po śmierci takiego obywatela? Oto! jeśli pozostanie jakaś nieruchomość po nieboszczyku, to równocześnie z rachunkiem pogrzebowym otrzymuje biedna wdowa uchwały sądowe, zawiadamiające, że Zakłady X, Y, Z zabezpieczyły się na realności nieboszczyka. Jeżeli zaś mąż wpłacał na policę życiową lub do jakiego funduszu zaopatrzenia, to wdowa zazwyczaj zadowolić się musi rachunkiem, iż kwota ubezpieczona wystarczyła zaledwo na częściowe zaspokojenie pretensyi zakładów kredytowych, z których oczywiście każdy stara się kolegę wyprzedzić, aby zrealizować po trzykroć nieraz zastawione lub cedowane kapitały pośmiertne i zaopatrzenia. Dalibóg! że wdowa taka stawia sobie pytanie, na co uszczuplała sobie rodzina dochód bieżący celem utworzenia funduszu zaopatrzenia, który zaopatruje jedynie... wierzycieli.

Ale mimo to ludzie idą wszędzie, gdzie pieniędzy dostaną. Wiadome nam przykłady, że kowale, stolarze i krawcy znaleźli drogę nawet do... „Beamtenverein'u“, że członkowie arcybractwa katedralnego zapisują się do czysto żydowskiego towarzystwa zaliczkowego i eskontowego, aby i tam pożyczyć, choć winni już w siedmiu innych zakładach.

Z tego więc, co powiedzieliśmy wynika, że ani suma ogólna, użyta dla kredytu osobistego we Lwowie,

ani przeciętna 468 zł., względnie 936 zł. na głowę, ani znaczna liczba zakładów kredytowych nie świadczy o naszym rozwoju ekonomicznym, ani prowadzi nas ku lepszemu. Przedewszystkiém zaś miarą upadku jest, że Zakłady nasze nie podzieliły się klientami, ale każdy niemal tych samych przyjmuje klientów. Ciekawych dat mógłby dostarczyć Austro-węgierski Bank, jak u niego do reeskontu schodzą się z różnych zakładów całkiem jednakowo adjustowane weksle!

Potrzeba więc przedewszystkiém porozumienia się zakładów pieniężnych, aby téj pirateryi za pomocą fabrykowanych, bo na rzeczywistych interesach nie opartych, wekslach koniec położyć. Jeżeli Zakłady tego nie uczynią, przypuszczać należy, że im wcale nie idzie o przyczynienie się do poprawy naszych stosunków ekonomicznych, ale jedynie o robienie interesów, których rozwikłanie pozostawia się szczęściu i Opatrzności Boskiéj!

Stowarzyszenia zaliczkowe — a jest ich już we Lwowie dziewięć i mają między ludźmi około $1\frac{1}{2}$ mil. złotych — ważnym są już czynnikiem w stosunkach naszych kredytowych. Tak ze względu na łatwy u nich kredyt, jak i dla popularności, jaką do dziś dnia jeszsze się cieszą, zjednoczyły one 7000 osób — a kto we Lwowie wybitniejszy, kto tylko kiedykolwiek kredytu potrzebuje — wyjąwszy tych nielicznych u nas firm bardzo zamożnych i części żydowskich bogatych kupców i spekulantów — należy już do któregokolwiek z towarzystw zaliczkowych. Z natury swéj stowarzyszenia zaliczkowe opiekować się muszą swoimi klientami, bo to są zarazem ich członkowie. Również i właśnie dla tego, że stowarzyszenia czynność swą ograniczają tylko do członków łatwiejsza dla nich kontrola, aby ich klienci nie wikłali się znowu w kilku stowarzyszeniach. Od kilku lat téż podjęły lwowskie stowarzyszenia zaliczkowe pewne usiłowania w tym kierunku, aby niedopuścić członków do należenia do kilku naraz stowarzyszeń zaliczkowych. Obecnie usiłowania te spowodują — zdaje się — porozumienie i obmyślenie łącznych środków, które stowarzyszenia lwowskie podejmą celem puryfikacyi listy członków.

Dyrekcya lwowskiego Towarzystwa zaliczkowego zestawiła wspólną listę członków lwowskich towarzystw zaliczkowych za r. 1881., któréj rezultat uwidocznia poniższe zestawienie, ciekawe dla naszych stosunków:

| | we Wiédniu | | we Lwowie | |
|---|---|---|---|---|
| | członków | % | członków | % |
| do 1 tow. należało . . . . | 5806 | 86·71 | 6023 | 87·51 |
| „ 2 „ „ . . . . | 700 | 10·45 | 694 | 10·08 |
| „ 3 „ „ . . . . | 139 | 2.08 | 142 | 2·08 |
| „ 4 „ „ . . . . | 35 | 0·52 | 24 | 0·33 |
| „ 5 „ „ . . . . | 9 | 0·14 | — | — |
| „ 6 „ „ . . . . | 2 | 0·03 | — | — |
| „ 7 „ „ . . . . | 2 | 0·03 | — | — |
| „ 8 „ „ . . . . | 2 | 0·03 | — | — |
| „ 9 „ „ . . . . | 1 | 0·01 | — | — |
| razem . . | 6696 | 100·00 | 6883 | 100·00 |

Wprawdzie więc stosunki nasze pod tym względem lepsze są jak we Wiédniu *) — ale zawsze $12\frac{1}{2}$ % członków lwowskich stowarzyszeń znajdujemy na wspólnéj liście dwu lub więcéj stowarzyszeń, a przeglądnąwszy imienny spis tych członków przekonać się możemy, że im gorszy dłużnik, tém do więcéj należy stowarzyszeń zaliczkowych — a następnie, kto ma większe pretensye do kredytu czy z tytułu pozycyi czy prodecederu, tém pilniéj korzysta z kredytu i w towarzystwach i w bankach, tak, że między 860 członkami, niezadawalającymi się kredytem w jedném stowarzyszeniu, znajdziemy ogromną większość takich, którzy korzystają z kredytu we wszystkich bankach lwowskich — i na odwrót znajdziemy z pewnością przynajmniéj w jednym stowarzyszeniu zaliczkowém każdego, który nie zadawala się kredytem jednego, lecz do kilku chodzi banków. I w tém cała leży groza położenia.

Sprawę tę podnosimy tém chętniéj, o ile ona nie jest wyłącznie lwowską, ale ogólną w kraju. Nie tylko bowiem w bankach i zakładach kredytowych krakowskich i lwowskich wikła się w sposób powyżéj opisany całe spółeczeństwo nasze, ale coraz więcéj ułatwień ku podobnemu wikłaniu się podają i miasta prowincyonalne. W całym bowiem kraju wzrasta liczba zakładów kredytowych i w całym kraju jednakowo postępują. Do niedawna miasta nasze prowincyonalne nie miały wcale żadnych zakładów kredytowych, dziś w każdém mia-

*) Stowarzyszenia wiedeńskie, których liczba wówczas wynosiła 32, ogłosiły podobne zestawienie w r. 1876. Podajemy je tu celem porównania i zarazem podniesienia jeszcze jednéj okoliczności. U nas, źle jest, to prawda, ale we Wiédniu jeszcze gorzéj! Uwagę tę czynimy *ad usum* instytucyi wiedeńskich i ich inspektorów i lustratorów, którzy przybywając do nas nie mogą się nalamentować „*über die horrenden Creditverhältnisse in Galizien*“. Zwykłe ich żale, że u nas tak mało widać t. z. „Geschäftswechsel“. Gdzie nie ma fabrykanta obok kupca, grosisty obok detajlisty, tam bo i trudno o takie „Geschäfts“- weksle — tam często zbiérać się musi podpisy na weksle, celem uzyskania pożyczki, bo brak w portfelu weksli, na interesie opartych. Ale czy w takim Wiédniu nie można téż łatwiéj symulować weksli kupieckich? Zresztą w téj kwestyi należy w treść interesu wchodzić. Wiadomo nam, że jeden taki wiédeński inspektor czynił pewnemu bankowi zarzut, jak może przyjąć weksel księgarza z blacharzem, jaki między tymi ludźmi może być interes kupiecki? A właśnie w tym wypadku był to interes rzetelny: księgarz wekslem pokrył swoją należytość u blacharza za dach na dom własny. Więc nie tyle forma, ile treść interesu rozstrzygać tu powinna. Złe są u nas stosunki — ale dotąd jeszcze lepsze, jak w wielkich miastach n. p. we Wiédniu. Zakłady kredytowe wiédeńskie, mające u nas filie, mogą to stwierdzić. Wilhelm Lucam w książce p. t. „Die österreichische Nationalbank während der Dauer des dritten Privilegiums“, daje zestawienie strat na wekslach w okresie od r. 1863. do r. 1875. i oto okazuje się, że we Wiédniu stracono 114.894 zł. czyli $^{27}/_{10.000}$ % na 4.141 milionów zł. w eskontowanych wekslach — we wszystkich zaś filiach austryackich 9.416 zł. czyli $^{5}/_{10.000}$ % na 1.784 milionów zł. eskontowanych weksli. *(Przyp. autora).*

steczku liczba ich się wzmaga, dla przykładu przytoczymy kilka: Stanisławów ma 7, Tarnów 5, Przemyśl 5 itd., nawet Kamionka Strumiłowa i Busk po 3 zakłady kredytowe, nieliczące nigdzie funduszów pożyczkowych powiatowych i gminnych, lub rzemieślniczych.

Czyż więc nie czas zastanowić się dziś, ażali tego dobrego nie za wiele?... ażali nie czas w inny sposób naród zbawiać, niż przez zakładanie kas i banków, choćby powiatowych lub krajowych!...

*Dr. Alfred Zgórski.*

---

# Lustracya
## Towarzystwa zaliczkowego w Kałuszu.

Dnia 12. i 13. lipca 1882 r. odbyłem lustracyą związkowego towarzystwa pod firmą: Towarzystwo zaliczkowe w Kałuszu, stow. zarej. z nieogr. por. Przy lustracyi byli obecni ze strony Dyrekcyi dotyczącego Towarzystwa pp. Fryderyk Dzikowski, Jan Szlezinger i Ignacy Przestalski, dyrektorowie, ze strony komisyi kontrolującéj i Rady zawiadowczój nie było nikogo.

Księga główna wykazywała w dniu lustracyi 12. bm. następujący stan majątkowy (bilans surowy):

| | | | |
|---|---|---|---|
| *Stan bierny:* Udziały | 9.249 | zł. | 87 ct. |
| Fundusz rezerwowy | 666 | „ | 37 „ |
| Wkładki oszczędności | 6.442 | „ | 65 „ |
| Długi towarzystwa | 13.000 | „ | — „ |
| Odsetki | 991 | „ | 45 „ |
| Razem | 30.350 | „ | 34 „ |
| *Stan czynny:* Pożyczki | 28.339 | zł. | 55 ct. |
| Koszta administracyi | 725 | „ | 43 „ |
| Lokacye | 543 | „ | 79 „ |
| Inne rachunki | 221 | „ | 12 „ |
| Kasa | 520 | „ | 45 „ |
| Razem | 30.350 | „ | 34 „ |

Udziały w sumie 9.249 zł. 87 ct. w. a. pochodzą od 238 członków, których liczba od ostatniego zamknięcia rachunkowego (1881) wzrosła o 26. Wpłaty na udziały przez członków są należyte, różnicy między deklarowanymi udziałami a wpłaconemi jest wszystkiego 670 zł. Najwyższe udziały po 500 zł. posiada członków 5, a dywidendę płaciło Towarzystwo w ostatnich trzech latach po 12%, 9% i 8%. Nasuwa mi się uwaga, że wysokość dywidendy w ostatnich dwóch latach jest zupełnie odpowiednią do pobiéranéj stopy procentowéj.

Fundusz rezerwowy powstaje z wpisowego po 1 zł. od jednego członka i 10% z czystych zysków rocznych, a wynosi obecnie $7^{33}/_{100}$% udziałów i ulokowany jest w następujący sposób: na dwie książeczki oszczędności w kwocie 543 zł. 79 ct., reszta w gotówce w obrocie.

Wkładki oszczędności w sumie 6442 zł. 65 ct. pochodzą od 28 stron w granicach od 1 zł. do 700 zł. Najwyższych wkładek w kwotach powyżéj 500 zł. było od 5 stron. Między właścicielami książeczek oszczędności znalazłem **1** numer od instytucyi publicznéj, a mianowicie: od Wydziału powiatowego w kwocie 700 zł.

Towarzystwo oprocentowuje wkładki oszczędności po 6% rocznie, od wkładek, które złożono z oznaczeniem z góry, że będą leżeć dłużéj jak rok jeden, płaci się 7%, a nadto praktykuje następujące przy wypłacie zastrzeżenia: wypowiedzenie nad 20 do 50 zł. 3 dni — 50 do 100 zł. 14 dni, 100 do 500 zł. 30 dni, od 500 do 1000 zł. 60 dni, nad 1000 do 2000 zł. 90. Sposób obliczania odsetek znalazłem odpowiedni półrocznie.

Ewidencya wydawanych przez Dyrekcyą książeczek oszczędności prowadzi się w sposób następujący: notuje się w osobnym wykazie ilość sporządzonych blankietów, data i ilość wydawanych od czasu do czasu.

Wycofane książeczki oszczędności unieważnia się i przechowuje w sposób następujący: przekréśla się i przechowuje w kasie żelaznéj.

Długi Towarzystwa w sumie 13.000 zł. pochodziły od: *a)* (na weksle 5 i 6%) 3.700 zł. w krak. Tow. assekur., *b)* 6% 3.900 zł. w Banku zal. stanisławowskim, *c)* 6% 2.000 zł. w Tow. zal. lwowskim, *d)* 5% 1.500 zł. w Kasie Oszcz. lwowskiéj, *e)* 7% 400 zł. prywatny, *f)* na skrypt 6% 1500 zł. w Kasie oszczędn. samborskiéj, razem jak wyżéj 13.000 zł.

Towarzystwo wywiązuje się ze swoich zobowiązań z zupełną akuratnością.

Dotychczas niereeskomtowano żadnych wekslów członków.

Saldo odsetek wynosiło 991 zł. 45 ct., czyli w przychodzie 1.422 zł. 23 ct. w rozchodzie 430 zł. 78 ct. Towarzystwo pobiéra od pożyczek, udzielanych członkom, 9% od 1. lipca 1882. (pierwéj było 10%) a nadto w razie zwłoki prowizyą po 3% łącznie 12%.

Odsetki obliczają się stronom od pozycyi terminowych dokładnie według dni, od pożyczek ratalnych w ten sposób, że od pożyczek miesięcznych bierze się procent kwartalnie z góry, inne stósownie do terminów kwartalnie, albo półrocznie. Prowizya zwłoki oblicza się od zapadłéj raty do dnia spłaty pro rata temporis. Według ostatniego bilantu wynosiły odsetki należne (zaległe, w stanie czynnym 312 zł. 37 ct., czyli $1^{1}/_{10}$% kapitału wypożyczonego.

Pożyczki w sumie 28.339 zł. 55 ct. składają się z 225 pozycyi.

Pożyczki udziela Towarzystwo w kwotach od 50 zł. do 500 zł. wyjątkowo do 700 zł. na następujące obligi dłużne: do 500 zł. na skrypta zwykłe do postępowania bagatelnego (w sprawach drobiazgowych) zwyż 500 zł. na skrypta notaryalne i na spłaty miesięczne,

kwartalne i półroczne; wyjątkowo tygodniowe. Pod względem formalnym znalazłem skrypty dłużne i akta notaryalne w należyty sposób wydawane. Zastawów jest 10 sztuk na kwotę pożyczoną 775 zł.

Sposób przechowywania i kontrola nad tymi walorami jest następująca: przechowuje się wszystko w kasie żelaznéj i utrzymuje dokładny wykaz (ewidencyą) tych walorów.

Towarzystwo udziela pożyczek na posiedzeniach Dyrekcyi wspólnie z Radą nadzorczą, na podstawie podań pisemnych. Uchwały uwidocznia się w księdze uchwal i księdze zgłoszeń o pożyczki.

Zauważyłem, że zasada udzielania tylko drobnego kredytu z należytą przezornością jest w zupełności zachowaną. Spłaty pożyczek odbywają się dość prawidłowo.

Według ostatniego bilansu wynosiły zaległości 3000 zł. na stan pożyczek 28.339 zł. 55 ct. czyli przeszło 10%. Zaskarżonych pozycyi jest 14 ze sumą 1765 zł., z czego wszystkie są pewne i zabezpieczone.

Syndyka Towarzystwo niema, Dyrekcya prowadzi sama sprawy procesowe z członkami o pożyczki zaległe.

Ewidencyą spraw procesowych utrzymuje Dyrekcya w ten sposób, że prowadzi formalny wykaz likwidacyjny, co pół roku na nowo układany.

W ogóle co do pożyczek według szczegółowych informacyi, które zaciągnąłem, zaznaczyć muszę, że należałoby na przyszłość dozwalać wyjątkowo żądane prolongacye najdłużéj na 3 miesiące za opłatą procentu z góry, innych zaś członków, którzy o to się nie zgłaszają, egzekwować sądownie po upływie 30 dni od terminu zapadłego.

Koszta administracyi wynoszą za r. 1881. 869 zł. 23 ct. a to: czynsz 118 zł., płaca 1. urzędnika 300 zł., służby 36 zł.; podatki za trzy lata 188 zł.; reszta wydatków w sumie 227 zł. 22 ct. były na druki, księgi, portorya, stemple itp.

Co do wydatków administracyjnych nasuwa się uwaga, że takowe po odliczeniu podatków, wynoszą w stosunku do kapitału obrotowego stopę normalną tj. $2^2/_{10}$%.

Kasę, która według bilansu surowego i księgi kasowéj wykazywała 520 zł. 45 ct. w. a., zliczyłem szczegółowo i znalazłem w zupełności zgodną.

Co do innych pozycyi bilansowych i kasowych znalazłem, że takowe po dokonaniu odpowiedniego sprostowania nie przedstawiają wielkich dyferencyi.

Biuro Towarzystwa znajduje się w domu Mojżesza Mandelbauma, zajmuje 1 pokój, kasa zaś żelazna z dokumentami umieszczoną jest u p. kasyera aptékarza, Szlesingera.

Kancelarya Towarzystwa prowadzona jest odpowiednio. Protokół podawczy według znanych rubryk, protokoły Rady zawiadowczéj, protokoły z posiedzeń Dyrekcyi, registratura, akta i korespondencya wszystko w najlepszym i skrupulatnym porządku jest prowadzone.

Szczegółowe spostrzeżenie: Towarzystwo ma wszelkie warunki większego jeszcze rozwoju i posiada zupełne zaufanie ogółu, które mu nadała rzadka i bezinteresowna troskliwość i pracowitość kasyera t. j. aptékarza Jana Szlesingera

W Kałuszu, dnia 13. lipca 1882.

*Józef Urban*
lustrator okręgu stanisławowskiego.

---

# Filialny Związek wiedeński.

W dniu 22. maja odbył ten Związek zgromadzenie doroczne, którego najważniejszy przedmiot, t. j. sprawozdanie dyrektora Ludwika Häuslera, podajemy tu w krótkiém streszczeniu. — Wykazując rezultaty działalności Związku filialnego, do którego należy 16 stowarzyszeń, położył przedewszystkiem na to nacisk, że działalność ta nie wyczerpała głównych zadań związku, którego właściwym celem jest usunąć niedokładności i braki, jakie się u pojedyńczych stowarzyszeń okazują. Braki te uwidoczniają się nie tylko w tylekrotnie omawianym fakcie, że zbyt wielka liczba członków należy równocześnie do kilku i więcéj towarzystw, co powoli za pomocą wspólnéj listy członków usunąć można, ale braki te leżą przedewszystkiem w niewłaściwéj administracyi i prowadzeniu książek. Pobieżny tylko przegląd bilansów pojedyńczych stowarzyszeń przekona każdego, jak bardzo niejednostajną jest administracya, kierownictwo a nawet rachunkowość u pojedyńczych stowarzyszeń, chociaż z najzupełniejszą słusznością wymagać można, ażeby instytucye, mające wspólne dążności i cele, przyswoiły sobie także jednostajną w prowadzeniu interesu formę.

Niektóre z tych stowarzyszeń nie przyswoiły sobie dotąd nawet elementarnych zasad rachunkowości, nie wykazują jako czysty zysk tego, co nim jest, wykazują niewłaściwą cyfrę funduszu rezerwowego, funduszu t. z. zabezpieczenia i t. d. Inne znowu nie mogą, czy nie chcą uznać najważniejszéj zasady, że tylko bezwzględna jawność i publiczne ogłaszanie rachunków wywołuje zaufanie publiczności do instytucyi, którém niestety nie wszystkie stowarzyszenia się cieszą.

Wyliczywszy w ten sposób całą litanią błędów i niewłaściwości, popełnianych przez związkowe stowarzyszenia (od których niestety i polskie stowarzyszenia wolnemi nie są *Przyp. aut.*), stwierdza p. Häusler, jak nie łatwą pracą było tabelaryczne zestawienie dat statystycznych, a przy takim stanie rzeczy niektóre cyfry w nich podane muszą nie być zupełnie ścisłemi.

Jako jedyny środek zapobieżenia złemu uważa dyrektor ustanowienie związkowych **rewidentów**, za których interwencyą możnaby doprowadzić do skutku jawność w ogłaszaniu peryodycznych sprawozdań z czynności

i wspólne zasady nie tylko w rachunkowości, ale i w administracyi.

Z pomiędzy 16. towarzystw wiédeńskiego filialnego Związku polega 11. na nieograniczonej a 5. na ograniczonéj poręce. Piérwsze miały z końcem r. 1881. 2.229. członków, 350.694·79 własnego, a 1,765.796·55 (z wyjątkiem reeskontu 360.741·42) obcego kapitału, tj. w stosunku 1 : 5·03 i na pożyczkach u członków 1,553.122·99. Drugie, (tj. stow. o ogran. poręce) liczyły z końcem 1881. 1.311 członków, 103.221·30 własnego, i 255.342·82 (z wyjątkiem 76.545·52 reeskontu) obcego kapitału (w stosunku 1 : 2·47) i stan pożyczek 268.871·03.

Z dat tych wyprowadza sprawozdawca wniosek, że o wiele znaczniejszym jest napływ członków do towarzystw o ograniczonej poręce aniżeli do takichże o nieograniczonéj.

Słuszną i zupełnie sprawiedliwą jest zatém następująca ironiczna uwaga, podniesiona w Nr. 29. „Blätter für Genossenschaften" (berlińskie) w artykule, omawiającym powyższe sprawozdanie. Autor artykułu tak pisze: „Skoro wielcy, zamożni przemysłowcy pragną zabezpieczyć sobie znaczny w stowarzyszeniu kredyt, to nie dostateczną jest rzeczą, zręcznie niewygodnéj, nieograniczonéj unikać poręki, a następnie włożyć jak najmniéj na udział z pretensyą do publiczności, aby dla ich pięknych oczu i poczciwych fizyonomii nagromadzała im ku wygodzie znaczne kapitały, ale potrzeba przedewszystkiem szeroko otworzyć kiesę, znaczne wpłacić udziały i w ten sposób stworzyć dla instytucyi zdrową podstawę kredytu".

Jak wyżéj wspomniano liczą stowarzyszenia związku wiedeńskiego 2.229 członków, biorąc jednak miarę z liczby członków u stow. z por. ogr. powinnyby piérwsze liczyć 2864. Na każde z 11 stowarz. piérwszéj kategoryi wypada przeciętnie po 203. podczas, gdy na drugą po 262. członków.

Powyższe cyfry dowodzą jednak za to, że stowarz. o nieograniczonéj por. cieszą się bez porównania większym napływem obcych kapitałów, gdyż 11. stow. wykazują ich 1,765.796·55, podczas gdy drugie zaledwie 255·342·82, gdyby więc stosunek był równomiernym, powinnyby te ostatnie wykazywać 808.623·80; na jedno zatém stowarzyszenie piérwszéj kategoryi wypada przeciętna cyfra obcego kapitału 160.526, a na członka 792·19 — zaś w drugiéj kategoryi zaledwie 51.068 i 194 zł.

Ktoby jednak chciał przypuszczać, że piérwsze stoją silniéj, ograniczając się więcéj do własnego kapitału niż drugie, byłby w błędzie, gdyż przeciętna na 1 członka cyfra kapitału własnego wykazuje 157·33 przy nieograniczonéj a tylko 78·73 przy ograniczonéj poręce. Natomiast robi sprawozdawca uwagę, że tak jedne, jak drugie posiadają silnie naprężony stosunek własnych do obcych kapitałów, jakkolwiek 1 : 2·24 przy ograniczonéj jest znacznie niekorzystniejszym niż 1 : 5·03 przy nieograniczonéj poręce, — a przytém rezultaty działalności są świetniejsze przy nieograniczonéj, gdyż udzieliły w r. 1881. 696·78 przeciętnego na 1 członka kredytu podczas gdy tamte 205·09.

Wartość nieruchomości będących w posiadaniu stowarzyszeń (przeważnie o nieogr. por.) jest nieznaczną, wynosi 80.600 zł. obciążonych 49.381 zł. Dubiosa w kwocie 55.578·45 reprezentują 8% własnego kapitału. Wszystkie 16. stow. rozporządzały z końcem 1881, gotówką 78.244·14 i wierzytelnościami u innych instytucyi kredytowych 93.749·51 co stanowi 13% wkładek oszczędności. Czysty zysk pozwala, uprawnione do dywidendy udziały oprocentować po 5 od sta.

Natomiast zauważa sprawozdawca, że koszta administracyjne są niestosunkowo wysokie, bo podczas, gdy łączny zysk czysty wynosi tylko 19.274·77, wynoszą te koszta 41.939·15, a podatki i należytości 3.816·70. Okazuje się z tego że 16 stowarzyszeń potrzebuje 1·85% zysku z kapitału obrotowego (tj. 1·73 o nieogr. por. a 2·53 o ogr.) ażeby pokryć te dwie rubryki wydatków. Należy zatém na ten punkt baczną zwrócić uwagę.

Bądź co bądź jednak uważa sprawozdawca sumę rezultatów u wszystkich 16. stowarzyszeń za zadowalniającą. Liczą one razem 3.540 członków, 2,475,055·49 kapitału obrotowego (tj. 453,916·12 własnego, a 2,021.139·37 obcego). Stan pożyczek 2,259.281·86. Pomimo wysokich kosztów administracyi 45.755·85 i odpisanych strat w wysokości 17.223·51 uzyskano jeszcze czystego zysku 19.274·77.

Że zaś przytém reforma w celu usunięcia urojonych cyfr bilansowych jest rzeczą naglącą, dowodzi n. p. cyfra 7.168·48 wykazująca łączną u 16. stowarz. sumę rubryki kosztów założenia i ruchomości.

W końcu podnosi p. Hausler, że liczba członków w porównaniu z r. 1880. spadła o 102, tj. 3%. Przybyło bowiem 434 członków (12%) a ubyło 536 (15%). Objawu tego nie można jednak uważać za niekorzystny, gdyż ową cyfrę ubytku stanowią prawdopodobnie te niezdrowe żywioły, które usunęły się ze stowarzyszeń po zaprowadzeniu wspólnéj listy członków. *(U.)*

---

## Ruch stowarzyszeń.

**Zmiany w rejestrach stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych.** Dziennik urzędowy podaje w m. lipcu br. następujące zmiany w rejestrach stow. zarobk. i gospod.:

*Nowe stowarzyszenia.* Towarzystwo tkaczów w Korczynie pod opieką św. Sylwestra, stow. zar. z dwukrotną poręką. Statut z dnia 22. grudnia 1881. Przedmiotem Towarzystwa jest dostarczanie członkom potrzebnych do wyrobu płótna materyałów i produktów surowych, oraz trwałego zarobku, pośrednictwo w sprzedaży wyrobów członków swoich i dostarczanie krajowi po cenach sumiennych dobrych pewnych ręcznych wyrobów, zakupno i sprzedaż tych wyrobów na rachunek Towarzystwa. Dyrekcya nie wybrana. (C. k. sąd obw. w Przemyślu). — Stowarzyszenie oszczędności i pożyczkowe „Wzajemna Pomoc" w Dobczycach z poręką nieogr.

zar. Statut z d. 28. sierpnia 1881. Dyrekcya: Józef Biliński, Józef Kołczyński i Stefan Michalski. (C. k. sąd kraj. jako handl. Kraków). — Towarzystwo handlu materyałów surowych garncarskich w Kołomyi stow. zar. z ogr. por. Przedmiotem przedsiębiorstwa jest prowadzenie handlu wszelkiemi artykułami potrzebnemi do wyrobów garncarskich i pośredniczenie w sprzedaży. Poręka jest trzechkrotna. (C. k. sąd obw. Kołomyja).

*Likwidacya.* Związek kredytowy przy radzie powiatowéj krakowskiéj. Likwidatorowie: Jan Skirliński, Adam Tański i Sobiesław Gawroński.

*Zmiany w Dyrekcyi.* Towarzystwo zaliczkowe w Rymanowie, stow. zar. z nieogr. poręką. W miejsce Alfreda Jachimowskiego Paweł Bogdan zastępcą czł. Dyrekcyi obrany został. (C. k. sąd obw. Przemyśl). — Stowarzyszenie pożyczkowe „Praca i oszczędność“ w Jordanowie stow. zar. z nieogr. por. Do Dyrekcyi weszli: Józef Borowiec jako dyr. skarbnik, Józef Kulczyński, dyr. kontrolor i Maryan Kohler zastępca. (C. k. sąd obw. Wadowice). — Spółka handlowo-rolnicza w Stanisławowie. Dyrektorem zamianowany: Zygmunt Małachowski. (C. k. obw. w Stanisławowie). — Towarzystwo zaliczkowe w Birczy, stow. zar. z nieogr. por. Dyrektorem wybrany: Kaźmierz hr. Łodzia Czarniecki, zastępcą Stanisław Białobrzeski. (C. k. sąd obw. Przemyśl).

**Wykazy statystyczne dla p. Hermanna Zillera.** Znowu otrzymają nasze stowarzyszenia kwestyonarze do wypełnienia za r. 1881. Tym razem formularze rozsèła p. Hermann Ziller, Patron austryackiego Związku, który w Komottau zadeklarował się jako niemiecko-austryacki. P. Ziller twierdzi, że dopiéro teraz nadszedł czas i możność wydawania statystycznych wykazów o stowarzyszeniach w Austryi. Na to niech służy za odpowiedź wydawnictwo nieprzerwane naszych Roczników od r. 1874. i czeskie Roczniki p. Urbanca. Nie widzimy więc potrzeby udzielania osobnych wykazów Patronowi niemieckiemu, skoro dla użytku naszych stowarzyszeń i naszego Patrona wydawane nasze Roczniki są każdemu przystępne, a p. Ziller z tychże daty w swoim może zużytkować Roczniku. Nadmieniamy, że kwestyonarz jest niezrozumiale po polsku ułożony i zawiéra wiele pytań, dla których rachunkowość w naszych stowarzyszeniach nie jest przygotowaną. Towarzystwo zaliczkowe we Lwowie udzieliło téż następującéj p. Zillerowi odpowiedzi: *„Ihrem Werth m de datto: März a. c., welches wir erst gestern erhielten, bedauern wir nicht nachkommen zu können. Wir sehen davon ab, dass — möglich der incorrecten Sprache wegen — uns Ihr Fragebogen nicht in Allem klar ist, auch enthaelt dieser viele Fragen, auf die unsere Bücher kaum eine directe Antwort geben könnten; wir sehen jedoch davon ab und erlauben uns zu bemerken, dass die galizischen Genossenschaften seit dem J. 1874. eine genaue und ihren Bedürfnissen angepasste Statistik führen, Sie daher über galizische Genossenschaften in den galizischen Jahresberichten genaue Auskunft finden können“.*

## Bilanse stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych za r. 1881.

**Bóbrka. Towarzystwo zaliczkowe.** *a) Rachunek strat i zysków.* Zyski: saldo odsetek 974·84; odsetki przenośne 477·13. Razem 1.452·—. Straty: odsetki przenośne 537·43; ruchomości 13·—; koszta administracyi 387·19; czysty zysk 514·38. Razem 1.452·—. *b) Bilans.* Stan czynny: pożyczki udzielone 21.111·93; odsetki przenośne 537·13; ruchomości 117·04; gotówka 511·01. Razem 22.217·11. Stan bierny: udziały 3.415·16; wkładki na rach. bież. 8.655·79; wierzyciele 7.850·—; odsetki przenośne 537·43; fundusz rezerwowy 906·60; rezerwa podatkowa 187·97; rezerwa na straty 149·78; czysty zysk 514·38. Razem 22.217·11. Ogólny obrót kasowy 122.488·20. Liczba członków 224.

**Zbaraż. Towarzystwo zaliczkowe.** *a) Rachunek strat i zysków.* Zyski: procenta pobrane 4.762·48; procenta przenośne 2.248·56. Razem 7.011·04. Straty: procenta wypłacone 4.591·87; procenta przenośne 598·58; koszta administracyi 1.002·80; 10% zużycia inwentarza 31·22; czysty zysk. 786·57. *b) Bilans.* Stan czynny: gotówka 441·25; pożyczki 34.179·—; procenta przenośne 2.248·56; zaliczki procesowe 549·04; inwentarz 280·99; lokacye 197·84. Razem 37.896·68. Stan bierny: udziały członków 12.081·16; władki na rach. bieżący 4.292·45; wierz. wekslowi 17.453·92; proc. przen. 598·58; fundusz rez. 2.684·—; czysty zysk 786·57. Razem 37.896·68. Obrót kasowy 163.504.90. Liczba członków 536.



Zaprenumorowały dotąd nastpujące stowarzyszenia: 1) Lwów, Tow. zal. 24 egz.; 2) Maryampol, Kasa zal, 3 egz.; 3) Oświęcim, Tow. zal. 1 egz.; 4) Dąbrowa, Tow. zal. 10 egz.; 5) Radomyśl, Stow. oszcz. i poż. 1 egz.; 6) Gliniany, Tow. zal. 3 egz., 7) Brody, Cred.-Ver. 2 egz.; 8) Komarno, Tow. zal. 5 egz.; 9) Brzesko, Tow zal. 10 egz.; 10) Rzeszów, Tow. zal. i kr. 3 egz.; 11) Jordanów, Tow. „Praca i Ozcz.“ 1 egz.; 12) Wykoty, Tow. zal. 1 egz.; 13. Pilzno, Stow. Oszcz. i poż. 1 egz.; 14. Krosno, Tow. zal. 1. egz.; 15. Bialsko-Bielskie, Tow. zal. 2. egz.; 16. Bochnia, Tow. zal. 1 egz.; 17) Stryj, Tow. zal. 2. egz.; 18. Radziechów, Tow. zal. 10 egz.; 19) Złoczów, Tow. zal. 5 egz.; 20) Busk, Tow. kred. 3 egz.; 21) Kamioka strumiłowa, Tow. kred. 1. egz.; 22) Drohobycz, Tow. zal. 10 egz.; 23) Lwów, Tow. urz. kol. Kar. Ludwika 2 egz.; 24) Jarosław, Tow. zal. 4 egz.; 25) Maków, Tow. zal. 5 egz.; 26) Lubaczów, Tow zal. 1 egz.; 27) Zabłocie ad Żywiec, Tow. zal. 5 egz.; 28) Gorlice, Tow. zal. 3 egz.; 29) Skałat, Tow. zal. „Praca“ 2 egz.; 30) Jaryczów, Tow. kr. 3 egz.; 31) Busk, „Geg Hilfe“ 1 egz.; 32) Cieszanów, Tow. zal. 5 egz.; 33) Nowy Sącz, Kasa zal. 6 egz.; 34) Żółkiew, Tow. kr. 3 egz.; 35. Kałusz, 2 egz. Razem 142 egzemplarzy.

Na 164 istniejących stow. otrzymaliśmy dotąd 53 wykazów.

Wydawca i odpowiedzialny redaktor: Dr. Alfred Zgórski. Z I. Związkowéj Drukarni we Lwowie, Hotel Żorża.